

Plats: Sästaholm Hotell & Konferens (samt via videolänk)

Protokoll

Närvarande:

Thomas Elmqvist (ordförande)
Erik Ahlgren
Anna Mia Ekström
Maria Eriksson Baaz
Katarina Gidlund
Anders Olofsgård
Lennart Olsson
Sharon Rider
Thomas Wågberg

Göran Holmqvist, avdelningschef,
Sida/HUMASIEN
AnnaMaria Oltorp, enhetschef, Sida/FORSK

Sven Olander, enhetschef, VERKSTÖD/UTV
Anders Troedsson, UD

Övriga närvarande:

Andreas Admasie, Sida/FORSK (protokoll)
Allan AtKisson, avdelningschef,
Sida/PARTNER
Nighisty Ghezae, Director, IFS
Inger Lundgren, konsult, Sida/FORSK
Clare Lyngå, Sida/FORSK
AnnaKarin Norling, Sida/FORSK
Katri Pohjolainen, Sida/FORSK
Lisa Román, Sida/FORSK
Lisa Zachariasson, Sida/FORSK

19 OKTOBER

Mötets öppnande

Ordförande Thomas Elmqvist öppnade mötet.

Föredragningslistan godkändes, med en ändring: presentation av Anna Mia Ekström på ämnet *Indirect health consequences of COVID-19* infördes som en första punkt den 20:e oktober.

Ledamöter anmälde inget jäv i förhållande till enskilda punkter på föredragningslistan.

Information från Sida och forskningssamarbetet

Chefen för avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd, Göran Holmqvist, sammanfattade aktuella frågor för Sida generellt och chefen för enheten för forskningssamarbete, AnnaMaria Oltorp, informerade om nyheter inom forskningssamarbetet. Rådet informerades om budgetvolym, fördelning, och prioriteringar föreslagna för 2021; och den rapport om anpassningar betingade av COVID-19-krisen verket har lämnat till regeringen.

Rådets arbetsgrupps underlag till Sidas management respons till bilateral utvärdering

Den arbetsgrupp rådet tillsatte vid dess förra möte, med uppdrag att granska den bilaterala utvärderingen, som ett steg i att ge input till Sidas *management response*, presenterade och diskuterade det framtagna underlaget med resten av rådet.

Arbetsgruppen redogjorde för hur arbetet lagts upp, bl a att man i arbetet fokuserat på metodiken snarare än slutsatserna och rekommendationerna i sig, och att huvudsaklig vikt lades på i vilken

utsträckning det fanns stöd i rapporten för slutsatser och rekommendationer. Externa personer med kunskap och erfarenhet av bilateralt forskningssamarbete hade bjudits in att kommentera på underlaget för att säkerställa objektivitet.

Arbetsgruppen presenterade granskningens slutsats att underlaget inte helt stödjer utvärderingens konklusioner. Det konstaterades också att arbetet lett till att utvärderingens författare reviderat listan på intervjuade.

Rådet ombads ta ställning till frågan huruvida hela rådet är villigt att ställa sig bakom skrivningen, eller om arbetsgruppen ska stå som avsändare. Rådet beslutade att i sin helhet anta följande sammanfattande utlåtande med syfte att det tas in i Sidas *management response*:

The Board supports the final conclusion stated in the review: "The shortcomings identified in the review and the weak integration of the two components of the evaluation also highlighted in the review, raises questions about the credibility of the recommendations given in the evaluation report as a basis for the Management Response document and Sida's future decisions related to BRC".

Management response till bileratal utvärdering

Under denna agendapunkt diskuterade rådet Sidas utkast till ett formellt svar på rapporten (*management response*), i ljuset av rådets granskning.

Under diskussionen uppmanades Sida att vara tydliga om de slutsatser och rekommendationer man inte är eniga med, men att samtidigt inte bortse från eventuell kritik som är berättigad.

Den principiella frågan om synen på avväganden mellan landrelevant forskning och universell kunskap som det bilaterala forskningssamarbetets mål lyftes också.

Världsbankens Knowledge for Change Program (KCP)

Föredragande: Lisa Román

Rådet ombads lämna synpunkter på faktorer att beakta i den fortsatta dialogen med Världsbankens forskningsavdelning (DEC), runt dess finansieringsfond *Knowledge for Change Program (KCP)*, som Sida bereder ett nytt stöd till.

Sida redogjorde för sina bevekelsegrunder för det föreslagna samarbetet: forskningens inriktning mot fattigdomsbekämpning, dess kapacitetsstärkande komponenter och det faktum att det utgör en bra kontaktyta gentemot Världsbankens forskningsavdelning och därmed tillgodoser ett Sida-internt intresse. Det påtalades också att samarbetet ger Sida en plats runt bordet, och möjlighet att påverka.

I diskussionen ställdes frågor rörande vilka formella möjligheter Sida som finansiär har att påverka; relationen mellan vikten av att skapa en kontaktyta och den faktiska forskningen; och huruvida forskningen kan sägas vara fri, i den mening att det är möjligt att generera publikationer som inte stödjer Världsbankens policy. Det påtalades även att det funnits kritik runt bristande transparens inom organisationen, men även betydelsen av bankens kompetens och tyngd och att dess forskningsavdelning bör utgöra en naturlig ingångspunkt för påverkansarbete gentemot Världsbanken.

Det påpekades att beredningstexten ger en mer positiv bild av hur Världsbanken ser på kapacitetsbyggnad än själva ansökan/programdokumentet och uttalades önskemål att Sida

efterfrågar en starkare formulering runt detta än i nuvarande ansökan. En principiell fråga restes också om huruvida individuella forskares bakgrund i låginkomstländer per definition innebär representativitet och att ursprungsland gynnas.

Sammanfattningsvis uttalade rådet en positiv syn på det föreslagna samarbetet, även om man konstaterade att det finns utestående frågor.

Strategidiskussion

Sida redovisade vad man gör för att förbereda sig för det uppdrag från UD som förväntas till årsskiftet rörande en ny strategi för forskningssamarbete.

Sida redogjorde för ett antal frågor man tittar extra på inför detta arbete. Det handlar bl a om forskningens roll för fattigdomsminskning och demokratiutveckling, metodutvecklingen inom det bilaterala samarbetet, inventering av olika tematiska områden, systemansatsen, akademisk frihet, innovation och innovationsarbetet, ländervalet och bevekelsegrunderna/inriktningen på detta – d v s vad som stipuleras i termer av t ex låginkomstländer, lägre medelinkomstländer, eller vetenskapligt eftersläpande länder, balansen mellan grundforskning, transdisciplinär forskning och ämnesmässig fördelning samt frågan om högre utbildning som del av forskningsstödet. Vidare diskuteras förändringsaktörers definiering och roll, eventuell uppdragsforskning, forskningskommunikation och annan samverkan med samhället i stort samt slutligen frågan om studiefinansiering och om/hur samverkan med garantienheten kan ske runt den.

Anders Troedsson informerade om processen runt en eventuell ny forskningsstrategi på Regeringskansliet samt hur man ser på de ämnen Sida kommenterat på.

I diskussionen noterades det att rådet varit positivt till innevarande strategi och inte ser någon anledning till en större omarbetning av denna, men har påtalat att Sidas stöd till den svenska resursbasen bör förstärkas. Det uttrycktes en förhoppning att den nya strategin kan inkludera uppbyggnad av svensk kapacitet och tillvaratagande av svensk kunskap, genom t ex etablering av ett fristående sekretariat.

Vidare uttrycktes uppfattningarna att strategimålen är något motsägelsefulla och att en klarare skrivning behövs för att multidisciplinär forskning inte ska riskera att väljas bort samt att frågan om vad digitalisering och framväxten av nya vetenskapsliknande fora betyder för vetenskapen bör tas i åtanke.

Frågan om en lämplig längd på en ny strategi avhandlades också. Det uttrycktes stöd för att ett sjuårigt perspektiv inte skulle vara överdrivet långt.

Rörande ländervalet uttrycktes synpunkten att inkluderandet av medelinkomstländer skapar fördelen att länder med högre forskningskapacitet inkluderas och således genererar forskning av högre kvalitet. Detta sattes i jämförelse med länder – t ex fragila kontexter – där förutsättningarna för forskning är väldigt svaga. Avvägandet mellan att samarbeta i länder som ger störst vetenskaplig avkastning och de med störst behov påtalades.

Det uttrycktes också farhågor om att man genom att låsa fast sig vid stöd till låginkomstländer eller lägre medelinkomstländer missar dynamiken i utveckling mellan låginkomstländer och medelinkomstländer. Konceptet *scientifically lagging countries* nämndes som ett alternativ.

20 OKTOBER

Presentation: Indirect health consequences of COVID-19

Presentation av Anna Mia Ekström följdes av en kortare diskussion.

Summering av strategidiskussion

Den fortsatta diskussionen om en eventuell ny strategi inleddes med kort sammanfattning av förevarande dags diskussioner. Det noterades att Sidas behov av kunskapssammanställning, och sätt som det svenska forskarsamfundet kan mobiliseras i detta, kan utgöra en punkt för diskussion med KUF.

Rörande frågan om kontinuitet när Sida stött forskningssamarbete med ett land fasas ut, påtalades det att det inte nödvändigtvis är biståndets roll att finansiera sådant fortsatt forskningssamarbete. VR nämndes som alternativ men också möjliga hinder för det. Ett förslag som nämndes var att VR finansierar den svenska delen av samarbeten, medan Sida under en övergångsperiod stödjer samarbetsländernas del.

Det föreslogs att Sida och VR genomför en presentation för Regeringskansliet i framtiden, för att överbrygga klyftan mellan forskarsamhället och policyfären. Andra former behövs för ett mer frekvent samröre.

En annan fråga var vad det skulle innebära om en större del av forskningssamarbetet skulle flyttas till starka universitet i det globala syd. Sida påtalade komplexiteten i att rikta utlysningar mot hela världen, men att det finns erfarenhet från bl a Mocambique att arbeta med sydafrikanska universitet. Det nämndes att detta är frågor som FORSKs metodgrupp undersöker och kan diskuteras på rådets nästa möte. Svenska universitets bidrag till spridning av demokratiska värderingar och kultur, inklusive akademisk frihet, påtalades också.

Anders Troedsson uttryckte sin avsikt att återkomma till rådet rörande dialogen med RK.

Strategidiskussion med KUF

Två övergripande frågor diskuterades mellan rådet och KUF, samt former för hur Sida kan samverka med VR i detta, och hur det samarbetet kan utvecklas:

- Potentiella mekanismer för, och andra myndigheters/institutioners roll i, fortsatt forskningssamverkan vid utfasning av bistånd till samarbetsländer, för att på så sätt förvalta det uppbyggda kapitalet, samt vad andra myndigheters/institutioners roll kan vara;
- Sidas eget behov av kunskapssammanställningar av utvecklingsrelaterad forskning, och möjliga sätt svenska forskarsamfundet kan mobiliseras för att bättre tillvarata den kunskap och kompetens som finns där.

I diskussionen påpekades det att samverkan med länder som inte är biståndsländer också diskuterats av KUF, och i synnerhet frågorna om hur mekanismer för samarbetsprojekt mellan svenska forskare och forskare i låg- och mellaninkomstländer som jämlika partner kan utvecklas; hur medeltillförsel för detta kan ske; och hur de olika delarna kan integreras i en eventuell ny strategi.

Ett förslag som nämndes rörde STINT-samarbeten mot låginkomstländer, och möjligheten att utveckla jämlika samarbeten och bygga kapacitet på den vägen. Från Sida nämndes idén att

biståndet skulle kunna finansiera de forna samarbetsländernas kostnader, med alternativ finansiering för svenska forskare i samarbetet.

Det påtalades också att frågan har fått extra betydelse av COVID-19-krisen, under vilken forskningsinfrastruktur och nätverk tagit stor skada, och resurser behövs för att återuppbygga forskningssamarbeten.

Synligheten av utvecklingsrelaterad forskning på RK och förståelsen för dess inverkan på global utveckling nämndes som ett annat område inom vilket rådet och KUF kan samverka. Det föreslogs att frågan diskuteras på nästa gemensamma möte. Det nämndes också att DevRes-konferensen 2021 kan vara ett bra tillfälle för dialog med svenska forskare.

Rörande en eventuell ny strategi uttryckte rådet och KUF en gemensam önskan att fördjupa dialogen och samverkan. För detta ändamål beslutades att ett gemensamt halvdagsmöte planeras i februari. Ytterligare möjliga frågor som nämndes inför detta möte var utvecklandet av jämlika partnerskap; nästa SAR-utlysning; och idén att samfinansiera forskningssamverkan från olika källor.

IFS (International Foundation for Science)

Föredragande: Claire Lyngå

Sida informerade rådet om att man inlett arbete med att fasa ut stödet till IFS – en institution som Sida har stött sedan 1974 och i nutid är största givare till – och ombad rådet att reflektera över aspekter Sida bör ha i åtanke vad gäller denna utfasning. IFS chef Dr Nighisty Ghezae deltog via videolänk under en del av diskussionspunkten för att ge IFS perspektiv och svara på frågor.

Rådet informerades om att det i flera utvärderingar konstaterats: låg kostnadseffektivitet pga relativt höga administrationskostnader, högt beroende av Sidas finansiering, och svårigheter att få in nya givare. Samtidigt har IFS mindre utlysningar och stöd har varit viktiga för forskare tidigt i karriären, och stödformerna har på många sätt varit katalytiska.

Sida redogjorde för två alternativa framtida scenarier: antingen att stödet ökas för att infatta fler forskningsanslag och större summor, eller att stödet avslutas. Vid utfasning finns även frågan om att eventuellt stöda IFS att överföra delar av dess aktiviteter, goda namn, och nätverk till någon annan organisation i det globala syd, och i s f, vilken organisation som skulle kunna ta över och hur.

I diskussionen uttryckte rådet att IFS program är väldigt uppskattat, men att de relativt höga administrativa kostnaderna är problematiska. Utfasningsalternativet nämndes därför som ett starkt alternativ, medan önskvärdheten i att bevara IFS nätverk påtalades. Ett annat alternativ som nämndes var att sänka antalet finansieringsmottagare men samtidigt stärka IFS mentorstöd, för att på så sätt få en mer effektiv coachning. I det fall ett sådant alternativ skulle vara möjligt och attraktivt restes också frågan om det gick att tänka sig en geografisk flytt av sekretariatet från Stockholm till en plats i det globala Syd. Detta för att hålla nere administrativa kostnader och göra IFS mer attraktivt för givare.

IFS uttryckte att man är villig att planera en flytt av sekretariatet, men att ytterligare medel skulle krävas för flytten och behövas i en övergångsperiod tills nya givare kan mobiliseras. I diskussionen med IFS nämndes också alternativen att öka volymer och således kostnadseffektiviteten, men också att fokusera på färre men större utlysningar. IFS informerade om att man är öppen för större

utlysningar, men att man ser det som viktigt att fylla det behov för mindre- och medelstora utlysningar som inte tillgodoses av andra givare, för att således bygga kapacitet och förutsättningar för de större utlysningarna.

Även om det konstaterades att kostnadssidan förmodligen inte kommer att förändras mycket, påpekades det i diskussionen att en flytt kunde skapa förutsättningar för fler givare att ansluta sig. Det nämndes också att en sådan flytt kan innebära en relativt lång övergångsfas, och innebär något av en chanstagnation. Det påpekades också att en del av de kostnaderna som ses som administration i själva verket innefattar kapacitetsuppbyggande arbete med att hjälpa unga forskare att skriva bättre ansökningar, och det uttrycktes en rädsla för att man kastar bort vad man byggt upp om man fasar ut stödet till IFS.

Rådet uttryckte även en viss osäkerhet rörande underlagets tillräcklighet. Rådet beslutade därför att bordlägga ärendet till nästa möte och till det mötet ge både IFS och Sida i uppgift att inkomma med mer detaljerad information om ekonomin och hur mycket av finansieringen som går till administration respektive kreativt arbete för att stödja forskare; andra organisationer som stöder unga forskare; konkretiserande av utvärderingarnas kritik av programmet; och, om möjligt, information om vad som händer med stödmottagare.

Övriga frågor

Det beslutades att arrangera en panel som ger reflektioner på det bilaterala samarbetet under Thomas Elmqvists ordförandeskap på DevRes-konferensen i Umeå 2021. AnnaMaria Oltorp och Andreas Admasie gavs i uppdrag att ta fram ett utkast till abstrakt.

Mötesplaneringen gicks igenom och ärenden och form för nästkommande möte avhandlades. Det uttrycktes önskemål om en översyn av mötesformen för digitala- och hybridmöten, då det har förekommit svårigheter att koppla upp mot länkar, samt att via videoupkoppling begära ordet under hybridmöten. Det konstaterades att Skype for Business inte har fungerat tillfredsställande för ändamålet och att annat alternativ bör väljas vid nästa tillfälle.

Protokoll från föregående sammanträde godkändes och lades till handlingarna.

Mötet avslutades